

DRVNA INDUSTRIJA U BiH-KVALITET, STANDARDI, TRŽIŠTE WOOD INDUSTRY IN BiH- QUALITY, STANDARDS, MARKET

Almira Softić

Univerzitet Sarajevo, Mašinski fakultet Sarajevo
Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Štefo Šorn

Univerzitet Sarajevo, Mašinski fakultet Sarajevo
Sarajevo, Bosna i Hercegovina

REZIME

Od vitalne je važnosti za bh. preduzeda da razumiju zahtjeve za standardima i propisima Evropske unije koji se odnose na pojedine proizvode/grupe proizvoda, te da budu u mogućnosti iste primijeniti kako bi bili konkurentni na tržištu Evropske unije i regionalnom tržištu. Za mnoge zemlje ovo znači da bez standarda, one jednostavno neće biti u mogućnosti prodavati svoje proizvode u Evropskoj uniji, te de se suočiti sa neposrednom opasnošću da izgube regionalna tržišta ukoliko ne djeluju brzo. U Bosni i Hercegovini, Institut za standardizaciju BiH, kao nezavisna državna institucija je odgovoran za pitanja standardizacije. Institut predlaže strategiju za standardizaciju u BiH, priprema i objavljuje bh. standarde, te zastupa i djeluje u ime države pred međunarodnim, evropskim i drugim međudržavnim organizacijama za standardizaciju.

Ključne riječi: standardi, sistem kvaliteta, usaglašenost sa EU direktivama.

SUMMARY

It is vitally important for BiH companies to understand the requirements for standards and regulations of European Union relating to certain products / product groups, and to be able to apply the same to be competitive on the EU market and regional markets. For many countries this means that without standard, they simply will not be able to sell their products in the European Union, and to deal with direct risk of losing their regional markets unless they act rapidly. In Bosnia and Herzegovina, the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina as an independent state institution is responsible for standardization issues. Institute proposes strategy for standardization in BiH, prepares and publishes BiH standards, and represents and acts on behalf of state on international, European and other intergovernmental organizations for standardization

Keywords: standards, quality system, compliance with EU directives.

1. UVOD

Kako bi bh. preduzeća bila konkurentna na tržištu Evropske unije i regionalnom tržištu neophodno je da razumiju zahtjeve za standardima i propisima Evropske unije koji se odnose na pojedine proizvode/grupe proizvoda, te da budu u mogućnosti iste primijeniti. Neusaglašenost sa direktivama Evropske unije znači da de se preduzeća suočiti sa tehničkim preprekama za svoje proizvode koji se prodaju u Evropskoj uniji. Ukoliko se bh. preduzeća

žele plasirati na evropsko tržište neophodno je učiniti korak i preuzeti direktive Evropske unije u svoje zakonodavstvo, što znači da će i ova tržišta zahtijevati iste regulatorne zahtjeve i standarde za proizvode. To znači da bez standarda, preduzeća jednostavno neće biti u mogućnosti prodavati svoje proizvode u Evropskoj uniji, te će se suočiti sa neposrednom opasnošću da izgube regionalna tržišta.

Obavezni zahtjevi su propisani zakonom, propisima ili međunarodnim/regionalnim propisima ako će proizvodi uopće biti plasirani na tržištu Evropske unije. Oni su obavezni za precizno definiranu listu određenih proizvoda/grupa proizvoda i tipova proizvoda u pogledu onih karakteristika koje potencijalno utiču na zdravlje i/ili sigurnost potrošača ili korisnika, ili su obavezni u skladu sa propisima o zaštiti okoliša ili moraju ispuniti međunarodne ili regionalne trgovinske sporazume..

Dobrovoljni standardi, su komercijalni, odnosno tržišni, kako bi proizvodi ili usluge bili privlačni krajnjim potrošačima, u poređenju sa onima koje nude dobavljači koji nisu usvojili ove standarde. Postoji veliki broj ovakvih tržišnih standarda, kao što su standardi sistema upravljanja kvalitetom (ISO 9001), standardi okolinskog upravljanja (ISO 14001), standardi sistema profesionalne zaštite na radu (OHSAS 18001), specifični žigovi za drvo iz šuma kojima se gospodari na održiv način, članstva u priznatim samoregulirajućim poslovnim udruženjima, sajmovima, pa čak i priznati certifikati za kvalitet velikih kupaca .

2. OBAVEZNI ZAHTEJEVI EU ZA PROIZVODE OD DRVETA

Prilikom izvoza proizvođači moraju imati na umu da proizvod mora zadovoljiti zakonske zahtjeve koji su na snazi u zemlji uvoznika. Zakonski zahtjevi su uvijek u vezi sa sigurnom upotrebom proizvoda, odnosno sa eliminiranjem ili svođenjem potencijalnih opasnosti na propisani dozvoljeni nivo.

Dvije glavne direktive kojima se reguliraju obavezni zahtjevi Evropske unije za određene proizvode od drveta su kako slijedi:

- (a) Direktiva o općoj sigurnosti proizvoda (GPSD) 2001/95/EC, i
- (b) Direktiva o građevinskim proizvodima (CPD) 89/106/EEC.

Obavezni sigurnosni zahtjevi za namještaj utvrđeni su u Direktivi o općoj sigurnosti proizvoda 2001/95/EC koja se primjenjuje od 15. januara/siječnja 2004. godine u svim zemljama članicama Evropske unije.1

Ciljevi ove Direktive uključuju kako zaštitu zdravlja i sigurnosti potrošača, tako i osiguranje ispravnog funkcioniranja unutrašnjeg tržišta Evropske unije.

Prema ovoj Direktivi "**siguran proizvod**" je bilo koji proizvod, koji u normalnim ili razumno predvidljivim uvjetima upotrebe, uključujući trajanje i, po potrebi, stavljanje u upotrebu i zahtjeve za ugradnju i održavanje, ne predstavlja nikakav rizik ili samo najmanji rizik kompatibilan s upotrebom proizvoda, a koji se smatra prihvatljivim i u skladu sa visokim nivoom zaštite sigurnosti i zdravlja ljudi.

Proizvođači namještaja moraju poštovati zahtjeve Direktive o općoj sigurnosti proizvoda. Za bh.proizvođače koji žele da izvoze namještaj u EU ovo znači da bh. proizvođači imaju odgovornost da osiguraju usaglašenost svojih proizvoda, ali da će njihovi proizvodi biti predmetom inspekcije koje vrše agencije za nadzor tržišta zemalja članica Evropske unije kako bi se ovakva usaglašenost verificirala. Neusaglašenost bi mogla imati kobne posljedice za preduzeće, uključujući i visoke kazne, te eventualni gubitak tržišta.

Prema definiciji datoj u direktivi o građevinskim proizvodima 89/106/EEC "građevinski proizvod" je svaki proizvod koji je proizveden za ugradnju na siguran način u građevinskim radovima, uključujući radove visokogradnje i niskogradnje. Kako najjednostavnije dokazati

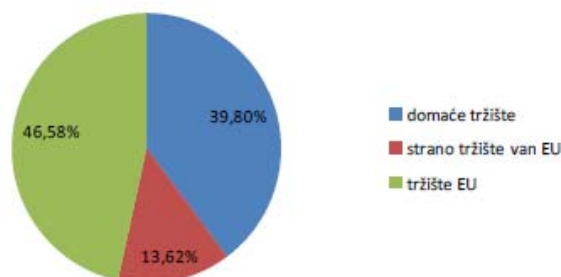
usklađenost, a odgovor je jednostavan - korištenjem evropskih harmoniziranih standarda. Sa liste standarda koji prate direktivu o građevinskim proizvodima treba odabrati one harmonizirane standarde koji se odnose na pomenuti proizvod. Standard specificira sve elemente usklađenosti koji se moraju zadovoljiti. U standardu su također navedeni i odgovarajući sistemi za ocjenjivanje usklađenosti, stepen involviranja notifikiranog tijela zavisno od činjenice da li će se proizvod koristiti kao strukturni ili nestrukturni element, kao i odgovarajući zahtjevi za označavanje.

3. DRVNA INDUSTRIJA-ANKETNI PODACI

Industrija namještaja se razvija na domaćoj sirovinskoj osnovi uz ovisnost od uvoza propratnih materijala (okovi, lijepilo, lakovi, itd.). Kako u zemlji trenutno ne postoji proizvođač drvenih ploča sva preduzeća su u potpunosti ovisna o uvezenoj iverici i MDF-u. Proizvodnja obuhvata cjelokupni asortiman namještaja. Zbog zastarjelog asortimana, nedovoljnog kvaliteta i fleksibilnosti, ocjena asortimana po tržišnim mjerilima kvaliteta i dizajna svrstava domaće proizvode industrije namještaja u segment nižeg ili srednjeg cjenovnog razreda. Industrija namještaja od punog drveta zahtijeva ujednačen prtok sirovog materijala iz domaćih pilana. Mnogi proizvođači imaju integrisanu proizvodnju namještaja i pilane kako bi obezbijedili ujednačen prtok kvalitetne sirovine. Industrija namještaja u F BiH ima veliki potencijal za rast. Niski troškovi rada i dostupnost kvalifikovane radne snage podržavaju ovu opciju.

Plasman gotovih proizvoda, na osnovu podataka 13 kompanija, Slika 1, je:

- domaće tržište 39,80%,
- strano tržište van EU 13,62%, i
- tržište EU 46,58%

Slika 1. Plasman gotovih proizvoda

ISO standard nije uvelo 68,75% kompanija, a CE oznaku proizvoda ne posjeduje ni jedna kompanija, što jasno ukazuje na stanje u sferi organizacije kompanija.

4. KVALITET PROIZVODA I PROCESA PROIZVODNJE

U cilju podizanja kvaliteta proizvoda drvne industrije u F BiH i kontrole repromaterijala koje se uvoze, neophodno je pratiti kontrolu kvaliteta te s tim u vezi bilo bi neophodno slijedeće:

- uspostaviti evropske standarde u funkciji izvoza i zaštite domaćih proizvoda,
- uspostaviti kontrolu kvaliteta uvoznih proizvoda kao zaštitu domaćih proizvođača uvođenjem EU-standarda,
- obveza sertifikata i atesta (ISO) za proizvode i procese u drvnjoj industriji,
- uspostaviti odgovarajuće ustanove za sprovođenje kontrole kvalitete proizvoda, koje su umrežene sa sličnim evropskim partnerima.

Većina tržišta koje opskrbljuje bh drvna industrija izvoznog su karaktera. Zemlje kao što su Italija, Njemačka, Mađarska i Slovenija zahtijevaju certificirane proizvode što predstavlja značajan podstrek za zadovoljavanje međunarodnih standarda. Značajna prednost za bh drvnu industriju je neposredna blizina svih velikih tržišta u Europi. U cilju zadovoljavanja uvjeta koji vladaju na međunarodnom tržištu industrija mora prihvatiti standarde koje joj je nametnulo tržište u cilju uspješnog poslovanja, odnosno daljnjeg opstanka..

Pored tehničkih zahtjeva, Evropska unija može odbiti da uveze proizvode od drveta ukoliko izvozna zemlja nema sistem u skladu sa kojim može dokazati da je svaki dio proizvoda od drveta, koje se isporučuje u Evropsku uniju, zakonito posječen (FSC CoC - Sistem certificiranja koji potvrđuje vezu šumarstva FSC i drvne industrije kroz certificiranje nadzornog lanca CoC, Forest Stewardship Council Ghain of Coustody).

BiH je do je do polovine 2010 godine prihvatila 558 EN kao BAS EN standarda iz oblasti drvne industrije, s tim da je vrlo mali broj na bosanskom (srpskom ili hrvatskom) jeziku. Ostali standardi su prihvaćeni metodom proglašavanja i mogu s dobiti na engleskom, francuskom ili njemačkom jeziku, što predstavlja jednu od nepovoljnosti za drvnu industriju.

Kao zaključak možemo reći da je potrebna veća saradnja bh privrede pa prema tome i drvne industrije sa Institutom za standardizaciju, naročito iz pojedinih oblasti drvne industrije, a za koje postoji potreba prevedenih standarda. Sa tim dobivamo i uvjete približavanja europskih normi potrebama drvne industrije i načina ponašanja u skladu sa zahtjevima europskog tržišta.

5. ZAKLJUČAK

Nepostojanje zakonske regulative negativno utiče na cijeli sektor drvne industrije, što za posljedicu ima velike gubitke preduzeća u kojima je zajedno sa šumarskim preduzećima zaposleno oko 20.000 radnika. Promjene su neohodne, da bi se drvna industrija kao najprosperitetnija grana industrije u BiH dovela na mjesto koje i zaslužuje. Neke od promjena koje treba učiniti su:

- Povećati protok znanja i informacija o procesu certifikacije, potrebnim standardima, procedurama, troškovima i zahtjevima ciljnih tržišta,
- Obrazovati postojeći kadar u oblasti kvaliteta i certifikacije,
- Napraviti programe podrške firmama za implementaciju međunarodnih standarda i certifikaciju,
- Na državnom nivou pokrenuti procedure za FCS CoC certifikate,
- Formirati laboratorije koje će biti akreditirane za drvo i namještaj.

6. LITERATURA

- [1] Lazibat, T.; Baković, T.: Primjena međunarodnih normi u hrvatskoj i drvnjoj industriji, Ekonomski fakultet-Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska.
- [2] TIM Know How Sarajevo: Tehnički vodič za izoznike proizvoda od drveta, USAID – Cluster Competitiveness Activity (CCA) Project in Bosnia and Herzegovina – Klaster prerade drveta i šumarstva u BiH, Sarajevo, juli/srpanj 2006.
- [3] Agencija za međunarodni razvoj Sjedinjenih Država i Švedska agencija za međunarodni razvoj i saradnju, Ćuk I., Šaraba V., PROCJENA USAGLAŠENOSTI BIH SA EU, Izvještaj o drvnom i metalnom sektoru ,Cardno Emerging Markets USA, Ltd., realizator projekta, juli 2008.
- [4] Razvoj Industrijske politike u F BiH, Mašinski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Fakultet strojarstva i računarstva Sveučilišta u Mostaru, radna verzija, 2008.